

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(Hizb-ut Tahrir Emiri Celil Âlim Ata İbn Halil Ebu Raşta Tarafından Facebook Sayfası Takipçilerinin “Fıkhî” Sorularına Verilen Cevaplar Silsilesi)

Soru-Cevap

Yanında Olmayan Şeyi Satma

Abdullah Haddad'a

Soru:

Esselamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berekâtuh, Allah her daim sizi İslam'ın koruyucusu kılsın.

Yanında olmayan şeyi satma konusunu açıklamanızı rica ediyorum; bu, satılan her mal için mi yoksa yiyeceğe mi özeldir?

Örneğin: İnşaat malzemeleri, çimento ve kum satan bir tüccardan, yanında olmayan demir talep ediliyor, o da talep edilen miktarı göndermek için demir tüccarı ile iletişim kuruyor; bunun hükmü nedir?

Tüccar ile demir tüccarı arasında fiyat konusunda önceden bir anlaşmanın olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Başka bir örnek: Bir kişi bir mal satın aldı ve onu teslim almadan başka bir kişiye sattı. Bu, sahip olunmayan bir şeyi satmak anlamına gelir mi?

Cevap:

Ve Aleykumselam ve Rahmetullahi ve Berekâtuh.

Tüccarın yanında olmayan bir şeyi satmasının yasaklanması, ölçüye, tartıya ve sayıya intibak eden her şeyde hem yiyeceği hem de yiyecek olmayanları kapsar; nitekim bunu, İslam Şahsiyeti kitabının ikinci cildinde geçen (Sana Ait Olmayan Şeylerin Satılması Caiz Değildir) başlığı altında açıkladık. Şimdi size bunu tekrar ediyorum:

[Sana Ait Olmayan Şeylerin Satılması Caiz Değildir: Sahiplenme/mülkiyet hakkı gerçekleşmedikçe malın alışverişi caiz değildir. Malın bu halde satılması halinde alışveriş batıl olur. Bu, şu iki duruma uyar: 1- Mala sahip olunmadan satılması 2- Malın, satın alınmasından sonra satılması. Fakat o malın, mülkiyet hakkının oluşmasının tamamlanması hususunda şart koşulan teslim alma olmadan önce satılması. Alışveriş akdi ancak mülk üzerinde olur. Henüz sahiplenilmemiş veya satın alınmış ama teslim alınmadığı için henüz sahiplenilmesi gerçekleşmemiş bir şey üzerinde alışveriş akdi gerçekleşmez. Çünkü şeran üzerinde akdin gerçekleşeceği bir mahal bulunmamaktadır. Zira Rasulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, satıcıya sahip olmadığı şeyi satmasını yasaklamıştır. Hakim Bin Hazzam'dan şöyle dediği rivayet edilmiştir: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، يَأْتِينِي الرَّجُلُ يَسْأَلُنِي الْبَيْعَ لَيْسَ عِنْدِي مَا أُبِيعُهُ، ثُمَّ أُبِيعُهُ مِنَ السُّوقِ، فَقَالَ: لَا تَبِعْ مَا لَيْسَ عِنْدَكَ “Dedim ki: Ey Allah'ın Rasulü! Bir adam gelip satmakta olduğum şeyden yanımda olmayanı satmamı benden istedi. Sonra onu pazarda sattım. Bunun üzerine (Rasul Sallallahu Aleyhi ve Sellem) dedi ki: Yanında olmayan şeyi satma.” [Ebu Davud rivayet etti.] Amr Bin Şuayb'dan o da babasından o da dedesinden Rasulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle dediğini rivayet edilmiştir:

“Alışveriş yaparken selef (paranın peşin malın sonradan verilmesi) helal olmaz. Alışverişte iki şart olmaz. Tazmin etmedikçe kazanç olmaz. Yanında olmayanın satışı olmaz.” [Ebu Davud rivayet etti.] Rasulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem’in [مَا لَيْسَ عِنْدَكَ] **“Yanında olmayan”** ifadesi genel olup buna “mülkünde olmayan”, “teslim etme gücünde olmayan” ve “sahiplenmenin gerçekleşmediği” manaları da dahil olur. Bunu, sahiplenmenin gerçekleşmesinde teslim almanın şart koşulduğu hususlardan teslim alınmayan şeyin alışverişini yasaklama hakkında geçen hadisler de teyit etmektedir. Zira bu hadisler, satın alınma işinin tamamlanması için teslim alınmasının gerektiği şeyi satın alan kişinin onu teslim almadıkça satmasının caiz olmadığına delalet etmektedir. Böylece onun hükmü, sahip olmadığı şeyin satılması hükmü olmaktadır. Bu da Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem’in şu kavlından dolayıdır: مَنْ ابْتَاعَ طَعَامًا فَلَا يَبِيعُهُ حَتَّى يَسْتَوْفِيَهُ **“Kim bir yiyecek satın alırsa teslim almadan satmasın.”** [Buhari rivayet etti.] Yine Ebu Davud şunu rivayet etmiştir: أَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ أَنْ تُبَاعَ السِّلْعُ حَيْثُ تُبْتَاغُ، حَتَّى يَحُوزَهَا التَّجَارُ إِلَى رِحَالِهِمْ **“Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem, tüccarlar onları konaklama yerlerine götürmedikçe ticari malların satıldığı yerde satılmasını yasakladı.”** İbn Mace de şunu rivayet etmiştir: أَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ شِرَاءِ الصَّدَقَاتِ حَتَّى تُقْبَضَ **“Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem, teslim alınması kadar sadakaların satılmasını yasakladı.”** Beyhaki, İbn Abbas’tan şöyle dediğini rivayet etmiştir: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِعَتَابِ بْنِ أُسَيْدٍ: إِنِّي قَدْ بَعَثْتُكَ إِلَى أَهْلِ اللَّهِ، وَأَهْلِ مَكَّةَ، فَأَنْهَهُمْ عَنْ بَيْعِ مَا لَمْ يَفْبُضُوا **“Rasulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, Attâb Bin Useyd’i Mekke’ye gönderirken şöyle dedi: Ben seni Allah’ın ehline ve Mekke ehline gönderdim. Onlara teslim almadıkları şeyi satmalarını yasakladım.”**

Bu hadisler, teslim alınmayan şeyin satılmasının yasaklanması hakkında açıklarlar. Bunun nedeni de teslim almanın gerekli olduğu hususta müşteri/satın alan onu teslim almadıkça o malda mülkiyet hakkının tamamlanmamış olmasıdır. Çünkü o malın sorumluluğu halen satıcısındadır. Bundan da açığa çıkıyor ki alışverişin sıhhati için satıcının mala sahip olması ve malı sahiplenmesinin gerçekleşmiş olması şarttır. Fakat mala sahip olmamışsa veya sahip olmuş ama mülkiyet hakkı gerçekleşmemişse bu malı satması kesinlikle caiz olmaz. Bu, alışverişin tamamlanması için teslim almanın şart koşulduğu; sayılan, tartılan ve ölçülen şeylerden sahip olunup da teslim alınmayan şeyleri kapsar. Mülkiyetin tamamlanması için teslim almanın şart olmadığı şeye gelince; bunlar, hayvan, ev, arazi ve benzeri şeyler gibi ölçülmeyen, tartılmayan ve sayılmayan şeyler olup satıcının bunları teslim almadan önce satması caizdir. Çünkü teslim alsın ya da almasın alışveriş akdinin icap ve kabulle gerçekleşmesi ile alışveriş gerçekleşmiş olur. Dolayısıyla satıcı, kendisi için mülkiyeti gerçekleşmiş olan şeyi satmış olur. Alışverişin olmaması meselesi, teslim almak ve teslim almamakla alakalı değildir. Mesele sadece alışveriş mülkiyetiyle ve bu mülkiyetin onun için tamamlanmış olması ile alakalıdır. Ölçülmeyen, tartılmayan ve sayılmayan şeylerin teslim alınmadan alışverişinin caiz olmasına gelince bu, sahih hadis ile sabittir. Buhari İbni Ömer’den şu rivayette bulunmuştur: أَنَّهُ كَانَ عَلَى بَكْرِ لَعْمَرٍ صَعْبٌ: فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِعْنِيهِ، فَقَالَ عُمَرُ: هُوَ لَكَ فَاشْتَرَاهُ ثُمَّ قَالَ: هُوَ لَكَ يَا عَبْدَ اللَّهِ بَنَ عُمَرَ، فَاصْنَعْ بِهِ مَا شِئْتَ **“O (İbni Ömer) Ömer’e ait bir genç deve üzerinde olmayı sıkıcı buluyordu. Bunun üzerine Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem, Ömer’e: Onu bana sat, dedi. Ömer de: O senin ey Allah’ın Rasulü! dedi. Rasulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem de onu satın alıp: O senin ya İbni Ömer, onunla istediğini yap, dedi.”** Bu, teslim almadan önce alışverişte hibe ile tasarrufta bulunmaktır. Bu da hem teslim almadan önce satılan malın mülkiyetinin tamamlandığına hem de satıcının onu sahiplenmesinin gerçekleşmesinden dolayı onu satmasının caiz olduğuna delalet etmektedir.

Binaenaleyh mülkiyet hakkını tamamlamış satıcıya, sahip olduğu şeyi satması caiz olmaktadır. Sahip olmadığı veya hakkında mülkiyet hakkı tamamlanmamış olanı satması ise caiz değildir. Binaenaleyh küçük tüccarların mal hakkında müşteri ile pazarlık yapmaları, sonra bedel üzerinde müşteri ile anlaşmaları, o malı müşteriye satmaları, sonra da kendisine sattığı kimse için o malı satın almak maksadı ile başka bir tüccara gitmeleri, o malı getirip müşteriye teslim etmeleri caiz olmaz. Çünkü bu sahip olmadığı şeyi satmaktır. O tüccara maldan sorulduğunda mal yanında değildir ve o mala sahip de değildir. Fakat o malın pazarda başkasında mevcut olduğunu bilmektedir. Müşteriye o malın var olduğunu bildirerek yalan söylemektedir ve ona satmaktadır. Sonra da ona satmasından sonra malı satın almak için gitmektedir. İşte bu, henüz sahip olunmayan bir malın satılması olduğu için caiz değildir, haramdır. Sebze ve hububat pazarındaki dükkânların sahiplerinin, mülkiyet hakkı tamamlanmadan önce sebze ve buğday satmaları da aynı şekildedir. Zira bazı tüccarlar, çiftçilerden sebze ya da buğday satın alıyorlar, onları teslim almadan satıyorlar. Bu ise caiz değildir. Çünkü bu, teslim almadan önce mülkiyet hakkının tamamlanmadığı yiyecek türündendir. Başka ülkelerden mal ithal eden ithalatçıların yaptığı da aynı şekildedir. Zira onların bazıları malı satın alıyorlar ve o malın ülkeye teslim edilmesini şart koşuyorlar. Sonra da o malı ülkeye ulaşmadan önce yani o mal hakkında mülkiyet hakkı oluşmadan önce satıyorlar. Bu ise henüz sahiplenilmemiş bir malın satılması olduğu için haram bir alışveriştir.]

Sonuç olarak yanında olmayan, yani sahip olmadığı ve teslim almadığı bir şeyi satmak caiz değildir. Bu, ister yiyecek isterse yiyecek olmasın sayılan, tartılan ve ölçülen her şeyi kapsar. Ancak satılan şey, hayvan, ev, arazi ve benzeri şeyler gibi ölçülen, tartılan ve sayılan kapsamına girmiyorsa o zaman sırf alışveriş akdinin icap ve kabulle gerçekleşmesiyle satış caiz olur. Çünkü satılan şeyin mülkiyeti akitle tamamlanmış olur. Ama yukarıda İslam Şahsiyeti kitabında açıkladığımız gibi bu durumda teslim almak şart değildir.

Buna göre demir ve çimento tacirinin... yanında olmayan bir şeyi satması caiz değildir. Bilakis önce onu satın alır, sonra teslim alır yani mağazasına götürür, sonra da onu satışa sunar. Dediğimiz gibi ölçülen, tartılan ve sayılan her şey bu şekilde satılır. Sayılmayan, ölçülmeyen ve tartılmayan şeye gelince; açıkladığımız gibi teslim almaksızın mülk sahibi olmak yeterlidir.

Kardeşiniz
Ata İbn Halil Ebu Raşta

H. 01 Cumade'l Üla 1443
M. 05/12/2021

Cevaba, Emir'in (Allah onu korusun) web sitesinden bağlanabilirsiniz:

<http://archive.hizb-ut-tahrir.info/arabic/index.php/HTAmeer/QAsingle/4199/>